

Tapaus Bochum

Mitä saksalaisen ja suomalaisen sanomalehden
Nokia-kirjoittelu kertoo globaalista journalismista

Tiivistelmä Europäische Journalisten-Fellowship -ohjelmassa 2008/2009
tekemästäni tutkimusprojektista

Anna-Liina Kauhanen

10.8.2009

Sisällys

1. Johdanto
2. Tutkimuksen ja tämän raportin rakenteesta
3. Globalisaation laaja käsite
  - 3.1. Globalisaatiokeskustelun luonteesta
  - 3.2. Suomalainen globalisaatiokeskustelu
4. Globaali journalismi
5. Tutkimuskysymys
6. Lähtökohtana konstruktivismi
7. Aineisto ja tutkimusote
8. Johtopäätökset

Lähteet

1. Johdanto

Berliiniläisen Freie Universitätin alla toimivan Europäische Journalisten-Fellowship -ohjelman tarkoituksena on, että kukin stipendiaatti saa vuoden aikaa keskittyä omaan tieteellis-journalistiseen tutkimushankkeeseensa. Tutkimusprojekti voi olla kokoelma tieteellisiä artikkeleita, laaja juttusarja, kirja tai tutkimus - jotakin sellaista, johon oman työn kiireessä ei ole mahdollisuutta syventyä. Oma tutkimusprojektini oli luonteeltaan tieteellinen tutkielma. Se oli samalla pro gradu -lopputyöni Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokselle. Aiheenani oli globaali journalismi ja työotsikkonani *Tapaus Bochum. Mitä saksalaisen ja suomalaisen sanomalehden Nokia-kirjoittelu kertoo globaalista journalismista.*

Tutkielmassani selvitän ja vertaan yhden esimerkkitapauksen avulla, millaista on globalisaatioon liittyvä julkinen keskustelu suomalaisen *Helsingin Sanomien* ja saksalaisen *Süddeutsche Zeitung* -sanomalehden sivuilla. Esimerkkitapauksenani ja tutkimuskohteenani on Suomessa pääkonttoriaan pitävän matkapuhelinjätin Nokian tammikuussa 2008 tekemä päätös lakkauttaa kännykkätehtaansa Saksan Bochumissa. Päätös oli iso uutinen niin Suomessa kuin Saksassakin, ja prosessia uutisointiin säännöllisesti tammikuusta 2008 pitkälle kesään 2008.

Toimittajille termi globalisaatio on ollut kaikessa epämääräisyydessään haaste; globalisaatio on sana, jota käytetään liiemmin määrittelemättä ja joka ymmärretään useimmiten talouden, mutta myös politiikan käsitteeksi. Juuri globalisaatio on se sana, johon yritetään kiteyttää yhteiskunnassamme tapahtuneet ja tapahtuvat taloudelliset ja poliittiset muutokset. Globalisaatiosta käytävä keskustelu onkin yhteiskunnallisesti erittäin tärkeää. Kysymys on poliittisista kysymyksistä ja valinnoista – demokratiasta, edustuksellisuudesta, vapaudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Karkeasti määritellen globalisaatio tarkoittaa journalismin arjessa sitä viime vuosikymmenten yhteiskunnallista muutosta, jolle on tyypillistä valtioiden ja talousalueiden rajat ylittävien taloudellisten aktiviteettien lisääntymiseen. Tällöin globalisaatio on merkinnyt markkinasuhteiden laajenemista ja syvenemistä valtioiden sisällä ja välillä niin, että nämä suhteet tulevat yhä itsenäisemmiksi. Yksittäisten kansallisvaltioiden liikkumavara pienenee ja hallitukset joutuvat ottamaan markkinavoimien reaktiot entistä tarkemmin huomioon yhteiskuntapoliittisissa ratkaisuisaan.

Lukijoille, katselijoille ja kuuntelijoille globalisaatiosta on kerrottu etenkin silloin, kun on seistyt tehtaan portilla haastattelemassa irtisanottuja työntekijöitä, joilta työnantaja on päättänyt siirtää työt jonnekin, missä tuotanto on halvempaa. Mediassa näyttää siltä, että globaali talous on kaikille

osallisille riskipeliä, sillä markkinoiden ja markkinoiden yhtäkkisten shokkien merkitys on korostunut. Näiden shokkien seuraukset koskettavat milloin mitäkin paikkaa maailmassa. Kevättalvella 2008 ne koskettivat Saksan Bochumia.

Tapaus Bochumiin liittyvä uutisointi on kiinnostavaa siksi, että se sopii hyvin yleiseen mielikuvaan siitä, millaisia *sosiaalisia konflikteja* globalisaatio aiheuttaa. Tapaus Bochum on tyypiesimerkki siitä, millaisia päätöksiä kansainväliset suuryrityksen tekevät kansainvälisen verokilpailun ja globaalien uuden työnjaon paineissa ja millaisia seurauksia siitä on paikallisesti ja globaalisti.

Nokia, ylikansallinen suuryritys, jonka tuotteita ostetaan ja käytetään maailmanlaajuisesti, myös valmistaa tuotteitaan maailmanlaajuisesti. Sillä on asemansa ja kokonsa vuoksi mahdollisuus kilpailuttaa eri maita ja paikkakuntia löytääkseen tuotteilleen kustannustehokkaan tuotantopaikkakunnan. Saksan Bochumiin yritys päätyi aikanaan ammattitaitoisen työvoiman, keskeisen markkinan läheisyyden – ja 88 miljoonan euron tukien vetämänä. Nokia työllisti paikkakunnalla 2 300 henkeä.

Maailmanlaajuinen hintakilpailu on kuitenkin kovaa, ja Nokia päätti lakkauttaa Bochumin-tehtaansa ja siirtää tuotantonsa kilpailukykyisimmille tehtaille Romaniaan, joissa tuotantokustannukset ovat murto-osa Saksaan verrattuna. Bochumin-tehdas päätettiin sulkea tammikuussa 2008. Mutta ei ilman kohua. Nokia sai vastaansa Saksan mittakaavassa ennennäkemättömän boikottien ja mielenosoitusten vyöryn. Päätöstä sulkea tuottava tehdas paheksuivat Saksan politiikan huippunimet liittokansleri Angela Merkeliä myöten. Yrityksen maine oli vaarassa, ja sen oli neuvoteltava työntekijöiden asemasta saksalaisen ammattiyhdistysliikkeen kanssa.

Kevään 2008 mittaan Nokia taipui maksamaan työttömäksi jääville työntekijöilleen huomattavat irtisanomiskorvaukset, 185 miljoonaa euroa. Romaniassa Nokian investointi toivottiin tervetulleeksi. Maa on pyrkinyt pysäyttämään maastamuuton, jonka myötä Romaniasta on poistunut töihin lähinnä Länsi-Eurooppaan noin kaksi miljoonaa kansalaista. Romaniassa Nokian uusi tehdas työllistäisi 3 500 henkeä. Keskimääräinen kuukausipalkka ennen veroja Nokian tehtaalla on 800 Romanian leitä eli noin 220 euroa.

2. Tutkimuksen ja tämän raportin rakenteesta

Tässä raportissa esittelen pohdintojani varsin tiiviisti. Varsinaisessa tutkielmassani kutakin aihetta on luonnollisesti käsitelty laiveammin. Teoriaosassa käyn ensin läpi yleistä teoriaa globalisaatiosta ja esittelen, millaista keskustelua suomalaisessa ja saksalaisessa journalismin tutkimuksessa on käyty globalisaatiosta. Pohdin sellaisia käsitteitä kuin eurooppalainen julkisuus ja kansallinen julkisuus, ja käyn läpi Ferreen et. al. ajatuksia erilaisista julkisuuksista. Tämän jälkeen käyn läpi Peter Berglezin ajatuksia globaalista journalismista uutisjournalismin yhtenä lajityyppinä.. Lisäksi pohdin vielä käytännönläheisesti sitä, millaista niin sanottu irtisanomisjournalismi on luonteeltaan.

Teoriaosion jälkeen esittelen varsinaiset tutkimuskysymykseni ja tutkimusmenetelmäni. Käyn myös läpi niitä perusajatuksia, joihin tutkimuskysymykseni pohjautuvat. Lopuksi ennakoin sitä, millaisia oletan tutkimukseni johtopäätösten olevan. Tutkimukseni on vielä kesken, joten valitettavasti empiiristen löydösten esittely jää tässä yhteenvedossa varsin tiiviiksi.

3. Globalisaation laaja käsite

Tieteentekijöitä ja globalisaatioteoreetikoita kiinnostaa globalisaatiossa lukematon määrä kysymyksiä: millaista globalisaatiota eri intressitahot tavoittelevat, kuka luo säännöt globalisaatiolle, mikä on kansallisvaltioiden rooli globalisaation ajassa? Tiedeyhteisö määrittelee globalisaatiota jatkuvasti – painottaen ilmiön monimerkityksellisyyttä ja moniulotteisuutta.

Käsitellessäni varsinaisessa tutkimuksessani globalisaatiota en edes yritä löytää parhaiten globalisaatiota ilmiönä määrittelevää luonnehdintaa, vaan esittelen muutamia niistä lukuisista tavoista, joilla globalisaatiota on tutkimuskirjallisuudessa lähestytty. Tiedemaailmassa globalisaatiokeskustelua ovat käyneet varsinkin sosiologit, keskeisimpinä niminä muun muassa Ulrich Beck, Anthony Giddens, Manuel Castells, Immanuel Wallerstein ja Roland Robertson. Käsitellessäni journalismin ja globalisaation suhdetta nojaan Peter Berglezin (2008) ajatuksiin globaalista journalismista. Esitellessäni suomalaista globalisaatiokeskustelua sekä yleisesti että journalismitutkimuksen näkökulmasta lähteinäni ovat muun muassa Raimo Väyrynen, Pertti Alasuutari, Jussi Raumolin, Petri Ruuska, Lotta Lounasmeri ja Pauli Kettunen.

Varsinaisessa tutkimuksessa käytän paljon aikaa ja sivuja sen ymmärtämiseen, mistä globalisaatiossa on tutkimuskirjallisuuden mukaan kyse. Käyn läpi muun muassa seuraavat teemat, jotka myös ovat tutkimukseni lukujen otsikoita: Globalisaatioteoriat yleisesti; Globalisaatio käytännössä, esimerkkinä Suomi ja Saksa; Globalisaatio, protektionismi ja sijaintipaikkakilpailu;

Kysymys globaalista, eurooppalaisesta ja kansallisista julkisuuksista; Globalisaatiokeskustelun yleisluonne; Suomalainen globalisaatiojournalismi; Saksalainen globalisaatiojournalismi; Globaali journalismi; Irtisanomisjournalismin erityispiirteet.

Johdantona seuraavaksi käsittelemiini teemoihin vedän vielä erittäin tiiviisti yhteen, millaisiin globalisaatiota koskeviin kiteytyksiin tutkimukseni perustuu:

- Globalisaatio on varsin nuori tema, josta kuitenkin keskustellaan julkisuudessa hyvin intensiivisesti.
- Globalisaation käsitteellä on useita ulottuvuuksia kuten taloudellinen, poliittinen tai sosiaaliskulttuurinen olemus
- Globalisaatiolle on tyypillistä prosessinomaisuus ja se, että se vaikuttaa eri intensiteetillä eri paikoissa ja eri aikoina
- Globalisaation vaikutuksista yhteiskuntaan ja maailmantalouteen keskustellaan ja väitellään hyvin eri näkökohdista ja lähtökohdista. Ei siis ole olemassa yhtä globalisaatiokeskustelua, vaan useita hyvin erilaisia ja eri lopputulemiin päätyviä
- Globalisaatio on välineellistetty julkisessa keskustelussa monella tapaa, muun muassa protektionismiksi ja keskusteluksi yritysten sijaintipaikkakilpailusta. (ks. esim. Beck, 1999; Alasuutari & Ruuska, 1999; Robertson, 1992; Osterhammel & Petersson, 2007; Väyrynen, 1999; Held & McGrew, 2005; Ruuska, 2002; Giddens, 1990.)

3.1. Globalisaatiokeskustelun luonteesta

Globalisaatio on nykyhetken analysoinnin käsite, joka antaa tietylle ajanjaksolle nimen ja jota käytetään modernin maailman makroprosessien selventämiseen (Osterhammel & Petersson 2007, 9). Käytän tutkimuksessani paljon Heldin ja McGrew'n (2005, 68) tuloksia siitä, millaista globalisaatiokeskustelu on luonteeltaan.

Held ja McGrew löytävät yleisestä globalisaatiokeskustelusta neljä keskeistä suurta teemaa, jonka alle valtaosan muista teemoista voi sijoittaa. Ne ovat turvallisuus, ympäristö, hyvinvointi ja talous. Kullakin teemalla on omat keskeiset keskustelijansa ja toimijansa, joiden muodostama verkosto pyrkii moninkeskin sopimuksin, globaalien ja alueellisten instituutioiden ja käytäntöjen avulla edes jonkinlaiseen globalisaation hallintaan. Held ja McGrew kutsuvat tätä verkostoa tai instituutioiden ja vaikuttajien joukkoa *globaaliksi hallinnoksi*. Kaikki globalisaatiokeskustelun

keskeiset toimijat – esimerkiksi journalismi, julkisen vallan toimijat ja poliitikot, kansallisvaltiot, EU, kansainväliset suuryritykset, kansalaistoiminta – löytyvät tästä globaalin hallinnon verkostosta.

Tutkimuksessani pohdin enemmän globaalin hallinnon toimijoiden rooleja, mutta nyt keskityn luonnehtimaan hieman lisää globalisaatiokeskustelua, varsinkin sitä, mistä globalisaatiokeskustelussa yleisesti ottaen ollaan eniten eri mieltä.

Erimielisyydet globalisaatiokeskustelussa voidaan jakaa neljään teemaan. Nämä neljä teemaa kiinnostavat Heldin ja McGrew'n mukaan sekä globalisaatioon kriittisesti että myönteisesti suhtautuvia. Ensinnäkin käynnissä on väittely siitä, onko syntyvässä uusi maailmantalous. Toinen kiista koskee sitä, missä määrin uusi, ”kolmannen teollisen vallankumouksen” ajama kapitalismi saa otteen koko maapallosta. Kolmas kiistan aihe koskee sitä, missä määrin talouden globalisaatiota voidaan kunnolla ja tehokkaasti valvoa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Neljäs on kysymys siitä, merkitseekö globaali kilpailu kansallisen talouspolitiikan ja hyvinvointivaltion loppua. (Held & McGrew 2005, 70).

3.2. Suomalainen globalisaatiokeskustelu

Esimerkkinä suomalaisesta globalisaatiokeskustelusta ja globalisaation käsittelemisestä suomalaisessa journalismissa käytän Lotta Lounasmeren tutkimusta suomalaisesta globalisaatiokeskustelusta vuosina 1992–2004 *Helsingin Sanomissa*. Lounasmeren mukaan suomalaisen globalisaatiokeskustelun taustalla voidaan nähdä erilaiset reaaliset muutokset globaalissa, eurooppalaisessa ja suomalaisessa poliittisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa ympäristössä viime vuosikymmenten aikana. Globalisaatio on yksi keskeinen käsite, jonka ympärillä on käyty poliittista keskustelua ja kamppailua näistä muutoksista.

Ylipäätään suomalaista globalisaatiokeskustelua sävyttää Lounasmeren mukaan vääjäämättömyyden diskurssi. Vääjäämättömyyden diskurssin mukaan globalisaatio ei tunne rajoja vaan vaikuttaa kaikkeen ja kaikkiin kaikkialla. Syntyy tilanteen, jossa globalisaatio näyttäytyy jonain sellaisena, jota ei voida peruuttaa, mutta jota kuitenkin pitää yrittää hallita.

Helsingin Sanomissa sana globalisaatio esiintyi ensimmäisen kerran lehden sähköisessä arkistossa vuonna 1992 (Lounasmeri, ei vielä julk.) Alkuun globalisaatio näyttäytyi Lounasmeren mukaan kansainvälisen talouden aiheena. Pääosin *Helsingin Sanomien* taloussivuilla julkaistuissa jutuissa pohdittiin kansallisvaltioiden ja yritysten muuttuvaa toimintaympäristöä ja niiden kilpailukykyä,

kansainvälisiä kauppaneuvotteluja ja poliittisia ja yhteiskunnallisia järjestelmiä globalisaation aikakaudella.

Vuosituhaten vaihteen jälkeen alkoi suomalaisen globalisaatiokeskustelun toinen vaihe. Myös globalisaatioon kriittisesti suhtautuvat saivat äänensä kuuluviin, ja globalisaation positiivista perusluonnetta alettiin kiistää. Lounasmeren hahmottelemassa suomalaisen globalisaatiokeskustelun kolmannessa vaiheessa, vuosina 2003–2004, keskustelua hallitsivat kotimaan aiheet. Tällöin globalisaatiokeskustelulla rakennettiin uutta suomalaista identiteettiä globaalissa maailmassa. Lounasmeren mukaan Suomen kansallinen kertomus ja visio tulevaisuudesta alkoi lopullisesti muotoutua, ja oli tärkeää pohtia julkisesti, millaista kansakuntaa olemme rakentamassa. Suomi siirtyi niin sanotusta suunnittelutaloudesta kilpailuyhteiskuntaan tai kilpailuvaltioon.

4. Globaali journalismi

Globalisaatiossa on kyse maailmanlaajuisesta ilmiöstä, jota kansallinen julkisuus – esimerkiksi Suomen tai Saksan – yrittää selvittää ja kertoa. Kun useamassa maassa käsitellään yhteistä yleiseurooppalaista aihetta, herää kysymys, voiko *kansallisten julkisuuksien* rinnalla puhua myös esimerkiksi *eurooppalaisesta julkisuudesta*. Habermasin mukaan (2006) juuri näin voi olla: Eurooppalainen julkisuus toteutuu tilanteena, jossa eri maiden mediat käsittelevät samoja aiheita samaan aikaan samanlaisista lähtökohdista. Suurin ongelma yhteisen eurooppalaisen julkisuuden syntymiseen on Habermasinkin mukaan kuitenkin yksinkertainen: yhteisen kielen puuttuminen.

Medialla on keskeinen rooli kansallisen identiteetin luomisessa – samoin kuin sillä on rooli yhteisen kollektiivisen identiteetin – esimerkiksi eurooppalaisuuden – luomisessa. Nämä kaksi tehtävää ovat osin ristiriitaiset, ja monen tutkijan lähtökohtana on, että Eurooppaa koskevassa uutisoinnissa vallitsevat kansalliset näkökulmat, ja myös uutisoitavat aiheet valikoituvat kansallisten intressien mukaan.

Globaalin maailman rajattomat, monimutkaiset ja monta ylikansallista toimijaryhmää toisiinsa nivovat uutistapahtumat eivät enää ole kivottomasti lokeroitavissa esimerkiksi kotimaan- tai ulkomaanuutisiin. Journalismintutkimuksessa onkin viime aikoina herännyt kiinnostava keskustelu niin sanotusta globaalista journalismista, uudesta uutisten lajityypistä (*news style*), jolla on omanlaisensa tunnuspiirteet ja toimintalogiikka. Uutta globaalin journalismin käsitettä ja sen

tarpeellisuutta ovat artikkeleissaan pohtineet muun muassa Peter Berglez (2009), Kai Hafez (2009) ja Simon Cottle (2009).

Berglezin mukaan globaali journalismi ei ole vain teoreettinen rakennelma, vaan se on jotain, jota on jo pitkään ollut löydettävissä journalistisista teksteistä. Yksi globaalin journalismin piirre on se, että siinä käsitellään tavalla tai toisella niitä yhteyksiä, kytkentöjä ja verkostoja, joita maapallon eri osien välillä nykyisin on olemassa ja kytketään ne myös siihen kontekstiin, jossa viestin vastaanottaja, lukija, elää ja toimii. Esimerkiksi kun toimittaja kirjoittaa jutun ilmastonmuutoksen aiheuttamista ympäristöongelmista Saksassa – tai Suomessa – toimittaja tuottaa globaalia journalismia, sillä ilmastonmuutos on globaali prosessi. Ja kun toimittaja jutussaan kytkee toisiinsa Itä-Afrikan sosiaaliset ongelmat, EU:n maatalouspolitiikan ja länsimaisen lääketieteellisuuden toimintatavat, on taas kyse globaalista journalismista. Globaalin journalismin lajityypin juttuja ja journalismia löytyy sellaisten aiheiden kuin pandemioiden, kansainvälisen terrorismin, maailmanlaajuisen finanssikriisin tai esimerkiksi Irakin sodan kohdalla. Lukuisilla juttuesimerkeillään Berglez osoittaa, että lajityyppi on jo olemassa. (Berglez 2009)

Selventääkseen sitä oleellista kysymystä, mikä todella erottaa globaalin journalismin lajityypin (news style) perinteisestä kotimaanuutinen–ulkomaanuutinen-jaosta, Berglez (2009) on aloittanut mielenkiintoisen pohdinnan lajityypin määrittelemisestä. Yksi oleellinen piirre on se, että globaalissa journalismissa ei vain raportoida eri puolilla maailmaa tapahtuvista asioista, vaan todella selvitetään erilaisia globaaleja syy–seuraus-suhteita. Tällöin jutun näkökulma on globaali (*global outlook*), ei kansallinen tai muutoin paikallinen (*national outlook*).

Berglezin mukaan globaalin journalismin teoriaa voisi soveltaa koskemaan myös sellaista journalismia, joka käsittelee 1) globaalia tilaa (global space), 2) globaalia valtaa (global powers) ja 3) globaaleja identiteettejä (global identities). Kun nämä teemat esiintyvät jutussa, on kyse globaalista journalismista.

Globaalin tilan käsittelemisellä Berglez tarkoittaa sellaista journalismia, jossa koko maailma nähdään yhdeksi tilaksi, jossa jotain tapahtuu. Esimerkkinä voisi olla juttu, joka käsittelee pääomien liikkeitä, tietoyhteiskunta, ekologisia prosesseja tai kansainvälistä terrorismia ilman, että se paikannetaan jollekin tietylle rajatulle fyysiselle alueelle.

Berglezin mukaan silloin, kun jutussa esiintyy toimijoina ylikansallisia ja globaaleja vallankäyttäjiä, joiden toimien paikalliset vaikutukset juttu näyttää, on kyse globaalista journalismista. Globaalin vallan Berglez määrittelee taloudelliseksi ja poliittiseksi vallaksi, jolla on mahdollisuus vaikuttaa

koko maailmaan ja päihittää kansallisvaltioiden vallan. Yleissääntönä on Berglezin mukaan se, että mitä monitasoisempi ja moniulotteisempi kuva globaalien vallan käytöstä jutussa annetaan, sitä enemmän se on globaalia journalismia.

Globaalissa journalismissa toimijat, erilaiset globaalit identiteetit, ovat luonteeltaan poliittisia ja ylikansallisia. Globaaleilla identiteeteillä tai toimijoilla ei ole kansallisuutta tai kotipaikkaa, eivät kansallisvaltioiden rajat rajoita niiden toimintaa. Keskeistä on Berglezin mukaan myös se, että nämä ylikansalliset toimijat ovat tekemisissä toistensa kanssa yli kansallisten rajojen (*global outlook*). Tällaisia globaaleja toimijoita tai identiteettejä ovat esimerkiksi ETUC (European Trade Union Confederation), Euroopan parlamentti, EU-parlamentin poliittiset ryhmät, globaalit kansalaisjärjestöt kuten Amnesty tai Greenpeace tai al-Qaidan terroristiverkosto. Globaaleja identiteettejä ovat myös esimerkiksi sellaiset toimijaryhmät kuin keskiluokka, työväestö, muslimit tai kapitalistinen eliitti silloin kun ne toimivat globaalisti, eivät vain tietyn kansallisen katseen, kulttuurin tai kehyksen (*national outlook*) puitteissa. Tällaista globaalia toimintaa voi olla esimerkiksi taistelu ilmastonmuutosta tai yhteiskunnallista eriarvoisuutta vastaan.

4.1. Irtisanomisjournalismi

Tutkimukseni empiirisessä osassa sovellan Berglezin määritelmiä ja etsin tutkimusaineistostani globaalia journalismia. Toivon sitä myös löytäväni. Sen sijaan niin sanotun irtisanomisjournalismin juttutyyppejä ei aineistosta tarvitse edes etsiä – niitä riittää.

Kari Koljonen ja Pertti Vehkalahti (2003) erittelevät tutkimuksessaan kahta irtisanomistapausta vuodelta 2002. Molemmissa tapauksissa irtisanomisien syihin liitettiin viestimissä enemmän tai vähemmän globalisaatio. Ensimmäinen esimerkki on elektroniikkateollisuuden sopimusvalmistajan Flextronicsin päätös irtisanoa Hämeenkyrössä 200–300 työntekijää. Koljonen ja Vehkalahti selvittivät, miten asiasta kerrottiin paikallisessa *Hämeenkyrön Sanomissa*, maakunnallisessa *Aamulehdessä* ja valtakunnallisten tv-kanavien raporteissa. Toinen esimerkki koskee elektroniikan valmistuspalveluyrityksen Elcoteqin irtisanomisia Tallinnassa. Yhtiö on muun muassa Nokian alihankkija. Tarkastelussa olivat *Helsingin Sanomat* ja talouden erikoislehdet *Kauppalehti* ja *Taloussanomat*.

Koljonen ja Vehkalahti (2003) löytävät viestintän irtisanomisuutisoinnista kaksi päälinjaa, joissa näkökulma uutisoitavaan aiheeseen on erilainen. Nämä kaksi linjaa he nimeävät *tehdasjournalismiksi* ja *pääkonttorijournalismiksi*.

Pääkonttorijournalismi tarkastelee yritystä nimensä mukaisesti ennen kaikkea pääkonttorin kabinetin kautta. Pääkonttorijournalismin lähdepohja on Koljosen ja Vehkalahden mukaan yleensä melko kapea; lähteiksi riittää yhtiön ylin johto ja erilaiset analyttikot. Myös eri etujärjestöt ja tutkimuslaitokset ovat pääkonttorijournalismin tavallisia lähteitä. Pääkonttorijournalismia kiinnostaa ennen kaikkea yhtiöiden tulokset ja suoriutuminen markkinoilla. Samalla kontakti tulosten takana olevaan työhön ja tuotantoon jää usein varsin ohueksi. (Koljonen & Vehkalahti 2003, Aittapelto & Koljonen 2006.)

Tehdasjournalismille on tyypillistä olla lähellä tuotantolaitosta. Se menee haastattelemaan työntekijöitä ja tehtaan johtoa, ja lähdepohja on varsin laava. Pääkonttorijournalismi on kiinnostunut abstraktimmista asioista kuin tehdasjournalismi, jota kiinnostaa ennen kaikkea, mitä irtisanomisissa on tapahtunut ja mitä niistä seuraa. Tehdasjournalismin konkretia rakentuu numeroiden, seurausten ja tunnelmien kolminaisuudesta, ja eri lähteet antavat eri tietoja.

Koljonen ja Vehkalahti päätyvät omassa tutkimuksessaan myös määrittelemään globaalisti hyvän talousjutun ainekset. Tällaisessa hyvässä globalisaatiota avaamaan pyrkimässä jutussa ja journalismissa on heidän mukaansa seuraavia elementtejä: 1) Jutussa on useita monipuolisen- ja moniäänisen journalismin elementtejä. Globalisaatio muun muassa kytketään konkreettisesti yritystoimintaan ja jutussa mietitään niitä ehtoja, joilla yritys toimii globaalitaloudessa. 2) Globaalisti hyvän jutun tekeminen edellyttää, että toimittaja uskaltaa ylittää journalistisia raja-aitoja, purkaa pääkonttori- ja tehdasjournalismin käytäntöjä ja yhdistää niitä uudelleen. 3) Jutun lähdepohja on laava ja toimittaja käyttää lähteitä ennakkoluulottomasti. 4) Jutussa on konkretiaa, eikä globaalisuus ole pelkkä iskusana.

5. Tutkimuskysymys

Globalisaatiossa on kyse maailmanlaajuisesta ilmiöstä, jota kansallinen julkisuus – esimerkiksi Suomen tai Saksan – yrittää selvittää ja kertoa. Tapaus Bochum on monella tapaa kiinnostava

esimerkki siitä, miten journalismi representoi globalisaatiota. Samalla se antaa mahdollisuuden kuvailla kansallisia julkisuuksia, sitä, miten suomalaisen ja saksalaisen median eroavat toisistaan, samoin kuin sitä, onko jo mahdollista puhua eurooppalaisesta julkisuudesta. Lähtökohtanani on, että Eurooppaa koskevassa uutisoinnissa vallitsevat kansalliset näkökulmat, ja myös uutisoitavat aiheet valikoituvat kansallisten intressien mukaan. Vaikka näin olisikin, on kansallisilla näkökulmilla luultavasti myös jotain yhteistä. Toivon tämän yhteisen näkyvän journalismissa esimerkiksi sellaisessa juttutyypissä, jota Berglez kutsuu globaaliksi journalismiksi.

Tutkimukseni Suomi–Saksa-vertailuasetelma avaa kiinnostavia kansallisia eroja koskevia kysymyksenasetteluja. Selvitän laadullisella ja määrällisellä tekstianalyysillä ja tapaus Bochumin avulla, miten suomalainen ja saksalainen sanomalehdistö käsittelevät globalisaatiota. Ensisijaisena tavoitteenani on tapaus Bochumin avulla kuvata ja selittää suomalaisen ja saksalaisen julkisen globalisaatiokeskustelun eroja ja yhtäläisyyksiä.

Etsin aineistostani, miten siinä ylipäättään puhutaan globaalin ja kansallisen uudesta suhteesta. Pyrkimyksenäni on myös selvittää, miten sellaiset globalisaatioon ja kansainväliseen talouteen liittyvät isot teemat kuten kansallisvaltion edun ajaminen ja protektionismi näkyvät aineistossa. Protektionismi-teema on siksi kiinnostava, että globalisaation käsitteeseen itseensä liittyy paljon pohdintaa kansallisvaltioiden roolin muuttumisesta ja kansallisten etujen ajamisesta. Globalisaatio murtaa kansallisvaltion rajoja ja muuttaa kansallista politiikkaa vähentämällä kansallista sääntelyä. Siksi Beckin mukaan (1999, s. 32) globalisaatio tarkoittaa väistämättä myös uudenlaista politisoitumista sen vuoksi, että globalisaatio mahdollistaa yrityksille ja niiden yhteenliittymille aivan uudenlaisen roolin ohi kansallisen sääntelyn. Kysyn tutkimuksessani, pystyykö sanomalehden uutisjournalismi omalta osaltaan käymään keskustelua näistä teemoista.

Keskeiset tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten suomalainen ja saksalainen sanomalehti käsittelevät sitä, että kännykkävalmistaja Nokia päättää siirtää tehtaansa Saksan Bochumista Romaniaan?
- 2) Millaisia yhtäläisyyksiä ja eroja sekä kansallisia strategioita suomalaisella ja saksalaisella journalismilla on sanomalehtien kirjoittaessa tapaus Bochumista?

3) Mitä journalistinen analyysi ja julkinen keskustelu tapaus Bochumista kertovat globalisaation yhdestä ulottuvuudesta eli julkisen vallan ja kansallisvaltioiden suhteesta kansainvälisiin suuryrityksiin?

4) Millaisia journalismikriittisiä huomioita tapaus Bochumiin liittyvästä kirjoittelusta voi tehdä?

6. Lähtökohtana konstruktivismi

Valtakunnallisten sanomalehtien uutis- ja talousjuttujen oletetaan heijastavat erityistä, kohderyhmälleen ainakin osin yhteistä sosiaalista todellisuutta. Tutkimani tekstit ovat osa yhteiskunnallista todellisuutta ja merkityksenantoprosessia: ne koskevat yhteiskuntaa, ovat sen tuotteita ja vaikuttavat siihen. Tapaustutkimukseni taustalla on ajatus siitä, että kaikessa yksittäisyydessäänkin tapaus Bochumin mahdollisimman monipuolinen erittely sisältää aineksia yleistyksiin.

Tutkielman tieteenfilosofisena viitekehyksenä toimii konstruktivistinen ajattelu. Lähtökohtanani on se, että kieli on keskeisessä osassa todellisuuden rakentamisessa ja että erilaisten lausumien kautta tuotetaan yhteiskunnallista todellisuutta (ks. esim. Berger & Luckmann 2005, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Kieli ja käsitteelliset rakenteet määräävät sen, mitä ikinä voimme maailmasta huomata ja käsittää (Karvonen 2000).

Konstruktivismi on ollut suosittu lähtökohta yhteiskuntatieteissä etenkin silloin, kun on tutkittu yhteiskunnallisia ongelmia. Konstruktivistisen ajattelun mukaisesti jostakin asiantilasta tulee sosiaalinen ongelma, kun merkittävä määrä ihmisiä määrittelee sen ongelmaksi. Ongelmat ja käsitykset asioiden tilasta rakentuvat juuri sosiaalisesti ihmisten vuorovaikutuksen tuloksena. Käsittelen tutkimuksessani konstruktivismia tätä raporttia huomattavasti laajemmin.

7. Aineisto ja tutkimusote

Tutkielmani empiirinen osuus käsittää *Helsingin Sanomien* ja *Süddeutsche Zeitungin* tapaus Bochumia käsittelevien kirjoitusten sisällön erittelyn ja analyysin. Toivon sisällön erittelyn avulla saavani mahdollisimman konkreettisen tuntuman aineistooni, sillä haluan tietää ja tuntea tutkimuskohteeni. Menetelmän avulla voin myös tehdä yleistyksiä ja löytää mahdollisia piilossa olevia suuria linjauksia.

Sisällön erittelyä varten muodostan tutkimuskysymysteni ja aineistoni pohjalta joukon muuttujia. Niistä osa kuvaa aineiston määrällisiä, osa sisällöllisiä ominaisuuksia. Sisällönerittelyn jälkeen lähiluen aineistostani esiin nousevia *tyypillisiä* ja *epätyypillisiä tarinoita* globalisaatiosta, protektionismista ja kansallisvaltion suhteesta kansainvälisiin suuryrityksiin. Etsin aineistostani juttuja, joihin voin soveltaa Berglezin globaalien journalismin käsitettä.

Aineistonani on *Helsingin Sanomien* ja *Süddeutsche Zeitungin* Bochumin-tehtaan lakkauttamista koskevat uutiset ja muu journalistinen aineisto ajalta 15.1.2008–4.7.2008. Nokia ilmoitti Bochumin tehtaan sulkemisesta tammikuun 15. päivänä 2008. Heinäkuun 4. päivänä 2008 uutisoitiin, että Nokia ja Nordrhein-Westfalenin osavaltio olivat saaneet sovittua liki puoli vuotta muhineen kiistansa Nokian Bochumin-tehtaan perustamiseen ja toimintaan aikanaan saamien tukiaisten takaisinmaksusta. Tiedotustilaisuuteen päättyi aktiivinen ja lähes säännöllinen tapaus Bochumiin liittyvä uutisointi.

Aineistoon kuuluvat kaikki ne tällä ajanjaksolla ilmestyneet jutut ja kirjoitukset, joissa esiintyvät sanat Bochum ja Nokia. Aineisto on haettu sanomalehtien sähköisistä tekstiarkistoista eikä se sisällä esimerkiksi valokuvia. Aineistoon kuuluu uutisjuttuja, pääkirjoituksia, kolumneja ja kommentteja, reportaaseja ja feature-juttuja, ei kuitenkaan yleisönosastokirjoituksia, sillä niitä ei ole saatavissa *Süddeutsche Zeitungin* arkistosta. *Helsingin Sanomissa* kirjoituksia oli 85, *Süddeutsche Zeitungissa* 145.

8. Johtopäätökset

Varsinainen tutkimukseni ei ole vielä valmis, joten johtopäätöksien esittely on vielä varsin varovaista. Tavoitteenani on journalismikriittinen analyysi talouden globalisaatioon liittyvästä julkisesta keskustelusta. Lähdän siitä ajatuksesta, että kun talouden valta-asetat globalisaation vuoksi sen erilaisissa prosesseissa muuttuvat, näkyy kamppailu uusista asemista tavalla tai toisella myös siinä, miten uutistapahtumista, kuten nyt Tapaus Bochumista, sanomalehdissä kirjoitetaan ja miten siitä julkisuudessa keskustellaan. Tavoitteenani on kuvata ja käsitteellistää sitä, miten sanomalehdet kertovat globalisaatiosta.

Oletan, että Suomen ja Saksan kansalliset strategiat siitä, miten globalisaatioon julkisuudessa reagoidaan, eroavat toisistaan. Perustelen tätä sillä, että molemmat maat ovat käyneet läpi hyvin erilaiset taloudelliset-poliittiset-kulttuuriset prosessinsa eri aikoina ja eri sykleissä. Odotan kuitenkin myös löytäväni aineistosta yhteisen tavan lähestyä aihetta, globaalien journalismin juttutyylin.

Tutkielmani Suomi–Saksa-vertailuasetelma on monella tapaa mielekäs. Vertailuasetelma parantaa tutkimuksen tulosten yleistettävyyttä. Se tekee myös mahdolliseksi kansallisten journalististen strategioiden analysoinnin. Suomalaisen ja saksalaisen globalisaatio-kirjoittelun erojen lisäksi olen kiinnostunut tapaus Bochumin kautta esiin tulevista globalisaation aiheuttamista poliittisista seurauksista ja niistä selityksistä, joita näille seurauksille mediassa annetaan.

Tarkastelemalla aineistoani myös protektionismin puhetaojen näkökulmasta toivon osaltani voivani osallistua siihen keskusteluun, joka suomalaiset yhteiskuntatieteilijät parhaillaan käyvät Suomesta globaalina toimijana. Samaan aikaan tavoitteenani on osallistua ajankohtaiseen journalismin tutkimusta käsittelevään keskusteluun, sillä julkisuudella ja globalisaatiolla on sama veikeä ongelma. Molempien teoreettista pohdintaa vaivaavat samat kysymykset. Ensinnäkin: Missä globalisaatio / julkisuus konkreettisesti tapahtuu? Toisekseen: Kuka tai ketkä tuottavat globalisaatiota / julkisuutta, ja millaisten edellytysten valitessa sitä tapahtuu?

Kirjallisuus

Aittokoski, Heikki: Saksaan perustetaan jättimäinen ammattiliitto. In: Helsingin Sanomat 20.3.2001.

Alasuutari, Pertti: Laadullinen tutkimus. Tampere, 1993.

Alasuutari, Pertti: Suunnittelutaloudesta kilpailutalouteen. Miten muutos oli ideologisesti mahdollinen? In: Yhteiskuntapolitiikka 2004:1.

Alasuutari, Pertti & Petri Ruuska: Post-patria? Globalisaation kulttuuri Suomessa. Tampere, 1999.

Antin, Niko & Heidi Pesonen & Vilho Rajala (2006): Maakuntalehdet ja globalisaation tsunami. Irtisanomisuutisoinnin ansiot ja ongelmat. In: Journalismikritiikin vuosikirja 2006. Tampereen yliopisto, 2006.

Apolte, Thomas & Rolf Caspers & Paul J.J. Welfens (Hrsg.): Standortwettbewerb, wirtschaftspolitische Rationalität und internationale Ordnungspolitik. Baden-Baden, 1999.

Beck, Ulrich: Was ist Globalisierung? Irrtümer des Globalismus Antworten auf Globalisierung Politik der Globalisierung, Frankfurt am Main, 1997.

Beck, Ulrich: Mitä globalisaatio on? Tampere, 1999.

Becker, Maren & John Stefanie & Stefan A. Schirm: Globalisierung und Global Governance. Paderborn, 2007.

Berger, Peter L. & Thomas Luckmann: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Helsinki, 2005.

Bergholm, Tapio: Pohjoismaat ja Etelä-Afrikan boikotti. In: Helander, Mika: Going Global. Ayliikkeen menestysresepti globaalissa ajassa? Jyväskylä, 2008.

Berthold, Norbert; Hilpert, Jörg: Global denken, lokal handeln, Wirtschaftspolitik integrierten Weltmärkte, in: Internationale Politik 53, 5/1998: 45–56.

Cottle, Simon: Journalism studies: coming of (global) age? In: Journalism Vol. 10(3): 309–311.

Dittmann, Kristian: Die Globalisierung im Spiegel der Presse. Eine qualitative Inhaltsanalyse der öffentlichen Debatte in Deutschland 1997. CD-rom. Marburg, 1999.

Eskola, Jari & Juha Suoranta: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, 2000.

Fairclough, Norman: Miten media puhuu? Tampere, 1997.

Fässler, Peter E.: Globalisierung. Grossburgwedel, 2007.

Findley, Ronald: The Philosophy of Locational Competition. Im: Horst Siebert (Hrsg.): Locational Competition in the World Economy: Symposium 1994. Tübingen, 1995: 3–16.

Fischer, Bernhard: Globalization and the Competitiveness of Regional Blocs im Comparative Perspective. Hamburg, 1998.

Ferree, Myra Marx & William A. Gamson & Jürgen Gerhards & Dieter Rucht: Four Models of the Public Sphere in Modern Democracies. In: Theory and Society, Vol. 31, No. 3. 2002: 289–324.

Galtung, Johan & Mari Ruge: The Structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Foreign Newspapers. In: Journal of International Peace Research 2. 1965: 64–91.

Giersch, Herbert: Standortwettbewerb im Prozeß der Globalisierung. In: Rolf Hasse, Rolf & Wolf Schäfer (Hrsg.), Die ökonomischen Außenbeziehungen der EU. Göttingen 1998, 311–332.

Gundlach, Erich & Peter Nunnenkamp: Labor Markets in the Global Economy: How to Prevent Rising Wage Gaps and Unemployment. Kiel, 1997.

Hafez, Kai: Let's improve 'global journalism'! In: Journalism, Vol. 10, No. 3, 329–331.

Harisalo, Risto & Ensio Miettinen: Globalisaatio: avoin vai suljettu maailma. Helsinki, 2000.

Heikkilä, Heikki & Kari Koljonen: Taru yrityksen herrasta: Elcoteq ja talousjulkisuuden suhdanteet vuosina 1997-2001. Tampereen yliopisto, 2002.

Helander, Mika (Hrsg.): Going Global. Ay-liikkeen menestysresepti globaalissa ajassa? Jyväskylä, 2008.

Held, David & Anthony McGrew: Globalisaatio. Puolesta ja vastaan. Tampere, 2005.

Heß, Herbert: 50 Jahre Süddeutsche Zeitung. Eine Chronik. München, 1995.

Häikiö, Martti: Nokia Oyj:n historia. Kolme osaa Fuusio, Sturm und Drang ja Globalisaatio. Helsinki, 2001.

Ilmonen Kari: Eräs tie diskurssianalyysiin. In: Aaltola, Juhani & Raine Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä, 2001.

Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen: Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere, 1999.

Kantola, Anu & Mikko Kautto: Hyvinvoinnin valinnat: Suomen malli 2000-luvulla. Helsinki, 2002.

Karvonen, Erkki: Imagologia. Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä, kritiikkiä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, 1997.

Karvonen, Erkki: Johdatus viestintätieteisiin. [Internetquelle].

<http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/0viestinta/tiedotusoppi/johdatusviestintatieteisiin/>

Kautto, Petrus: Who Holds the Reins in Integrated Product Policy? An Individual Company as a Target of Regulation and as a Policy Maker. Helsingin kauppakorkeakoulu, 2009.

Kettunen, Pauli: Globalisaatio ja kansallinen me. Kansallisen katseen historiallinen kritiikki. Tallinna, 2008

Kiljunen, Kimmo: Globalisaatio ja demokratian itsepuolustus. Helsinki, 2008.

Koivisto, Juha & Peter Thomas: Mapping Communication and Media Research: Germany. Helsingin yliopisto, 2007.

Koljonen, Kari & Pertti Vehkalahti (2003): Maapallo hukassa. In: Journalismikritiikin vuosikirja 2003. Tampereen yliopisto, 2003.

Koslowski, Peter: Unternehmensethik und die Soziale Marktwirtschaft – Herausforderungen und Chancen im 21. Jahrhundert. In: Wirtschaft in Freiheit und Einheit. Festschrift zum 60. Jahrestag der Bundesrepublik Deutschland und zum 20. Jahrestag der Friedlichen Revolution. Frankfurt am Main, 2009.

Kunelius, Risto: Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Porvoo, 1998.

Kunze, Mathias: Die Europäische Union im Spiegel der Globalisierung. Berlin, 2008.

Laitinen, Veijo: Eurooppalaiset yritysneuvostot. In: Helander, Mika (Hrsg.): Going Global. Ayliikkeen menestysresepti globaalissa ajassa? Jyväskylä, 2008.

Lindholm, Arto: Maailman parantajat. Globalisaatiokriittinen liike Suomessa. Helsinki, 2005.

Lounasmeri, Lotta: Globalisaatio - vääjäämätön ilmiö? Aamulehden ja Helsingin Sanomien globalisaatiokirjoittelu vuonna 2002. In: Tiedotustutkimus 2004:3.

Lounasmeri, Lotta: Globalisaatio Helsingin Sanomissa: maailmanyhteiskunta vai markkinapaikka? Ennen ja nyt – historian tietosanomat 1/2006. [Internetquelle].
http://www.ennenjanyt.net/2006_1/lounasmeri.html.

Lounasmeri, Lotta: Visioita Suomesta globalisaation ajalla. Poliittista keskustelua vai vallan legitimointia journalismin areenalla? Helsinki, 2008.

Luostarinen, Heikki & Turo Uskali: Suomalainen journalismi ja yhteiskunnan muutos. In: Heiskala, Risto & Eeva Luhtakallio (Hrsg): Uusi jako. Tampere, 2006.

Majava, Jere: Suomalaisten webblogien verkosto keskustelevana julkisuutena. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, 2006.

Meyn, Hermann: Massenmedien in Deutschland. Konstanz, 2004.

Müller, Stefan & Kornmeier, Martin: Globalisierung als Herausforderung für den StandortDeutschlan. In: Aus Politik und Zeitgeschichte B9/2001: 6–14.

Mörä, Tuomo: EU-journalismin anatomia. Mediasisältöjä muokanneet tekijät ennen kansanäänestystä 1994. Helsingin yliopisto, 1999.

Nieminen, Hannu & Kari Karppinen & Tuomo Mörä: Onko Eurooppa olemassa? Näkökulmia eurooppalaiseen julkisuuteen ja demokratiaan. Helsinki, 2008.

Orlandt., Ina: Kommunikation in der Unternehmenskrise. Eine Analyse der Potenziale von Public Relations zum Vertrauenserhalt. Magisterarbeit. Freie Universität Berlin, 2008.

Osterhammel, Jürgen & Petersson, Niels P.: Gesichte der Globalisierung. Dimensionen, Prozesse, Epochen. München, 2007.

Pennanen, Risto & Martti Ristimäki: Lähteet kertovat, toimittaja Palmu. In: Journalismikritiikin vuosikirja 2003. Tampereen yliopisto, 2003.

Pietilä, Veikko: Sisällön erittely. Toinen korjattu painos. Helsinki, 1976.

Raumolin, Jussi: EU ja globalisaatio. Reunahuomautuksia ranskalaiseen ja saksalaiseen keskusteluun. Helsinki, 1998.

Robertson, Roland: Globalization. Social Theory and Global Culture. London, 1992.

Rühl, Manfred: Kommunikationskulturen der Weltgesellschaft. Theorie der Kommunikationswissenschaft. Meppel, 2008.

Röper, Horst: Konzentrationssprung im Markt der Tageszeitungen. In: Media Perspektiven 8/2008. [Internetquelle] http://www.media-perspektiven.de/uploads/tx_mppublications/08-2008_Roeper.pdf

Rössler, Patrick (2005): Inhaltsanalyse. Konstanz, 2005.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [Internetquelle] Tampere, 2006: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>

Schütz, Walter J.: Deutsche Tagespresse 2006. In: Medien Perspektiven 11/2006. [Internetquelle] http://www.media-perspektiven.de/uploads/tx_mppublications/11-2007_Schuetz_Deutsche_Tagespresse.pdf

Soramäki, Martti: Informaatioyhteiskunnan teorian ja sähköisen viestinnän todellisuus. Tampereen yliopisto, 2006.

Suhonen, Pertti: Mediat, me ja ympäristö. Helsinki, 1994.

Wallerstein, Immanuel: Historiallinen kapitalismi. Jyväskylä, 1987.

Weber, Axel A.: Deutschland in der Finanzmarkt- und Wirtschaftskrise – Ursachen und Perspektiven. In: Wirtschaft in Freiheit und Einheit. Festschrift zum 60. Jahrestag der Bundesrepublik Deutschland und zum 20. Jahrestag der Friedlichen Revolution. Frankfurt am Main, 2009.

Wilén, Juha: Maaraportti Saksa. Helsinki, 2008.

Wilenius, Markku: Yhteiskunta, tulevaisuus ja ennakointi. In: Heiskala, Risto & Luhtakallio, Eeva (Hrsg.): Uusi jako. Helsinki, 2006.

Weischenberg, Siegfried, Malik, Maja & Scholl, Armin: Journalismus in Deutschland 2005. In: Media Perspektiven 7/2006. [Internetquelle] http://www.media-perspektiven.de/uploads/tx_mppublications/07-2006_Weischenberg.pdf

Väyrynen, Raimo: Globalisaatio ja Suomen poliittinen järjestelmä. Helsinki, 2001.

Väyrynen, Raimo: Suomi avoimessa maailmassa. Globalisaatio ja sen vaikutukset. Helsinki, 1999.

Ylä-Anttila, Pekka: Suomi kansainvälisessä työnjaossa - toimialojen ja klustereiden kilpailukyky ja kasvupotentiaali. Helsinki [Internetquelle] <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=37614>